

ASANSÖR UYGULAMALARINDA, AB ve TR ARASINDAKİ DENETİM FARKLILIKLARI

Gökhan Doğan

Ametal Asansör Sanayi Ticaret A.Ş.
gokhan.dogan@ametal.com

ÖZET

Asansör uygulamalarında AB ile Türkiye arasındaki denetim farklılıkları konusunu sizlere anlatmaya çalışacağım. Şu nedenle, çok önemli bir konu; binaların giderek yükseldiği şehirlerimizde yoğunlaşan nüfus ve dikey taşımacılığın öneminin artması sebebiyle artık asansör çok daha önemli bir üründür.

1.GİRİŞ

Türkiye’de Asansör Nasıl Üretiliyor?

Türkiye asansör üretimi için ihtiyaç duyduğu tüm standartları ve yönetmelikleri AB-CEN (European Committee for Standardization) Avrupa Standardizasyon Komitesinden almakta, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı önderliğinde Türk Standartları Enstitüsü aracılığıyla asansör sektörü ile paylaşmaktadır.

Üretimde yaşanan olası uygunsuzluklar sektörde firmalar arasındaki kalite farklarını ortaya çıkarmaktadır. Standartlara uygun olmayan ürünlerin, asansör montajında ve ihraç ürünlerinde sıkıntılara neden olduğu; iç pazarda kalitesiz asansörlerin, bizce iyi yapılamayan denetimleri sebebiyle eksik bir şekilde hizmete sunulduğu, dış pazardaysa hatalı ürünlerin Türkiye imajının zedelenmesine neden olduğu bilinen bir gerçektir. Ayrıca bu seviyenin ortaya koyduğu diğer bir gerçekse Türkiye’deki asansör üretiminde standartların yeteri kadar iyi benimsenmediği noktasıdır. Kanaatimizce, eğitmen ve eğitim eksikliğinin bir sonucu olan bu durum sektörümüze ve ülkemize zarar vermektedir.

Denetim Konusuna Geçmeden Önce Türkiye’de Asansör Montajı Nasıl Yapılıyor? Modül H ve E Seçimleri Türkiye için Doğru Mudur?

Hayır, Türk asansör montaj firmalarına Modül H ve Modül E sağlanması yanlıştır. Çünkü, EN ISO 9001-2000 AT 95/16 Asansör Direktifi; asansörün Ek 13 ve 8, Modül H ve Modül E Belgelerine uyumlu şekilde yapılmasını gerekli kılıyor da ondan.

Neden Yanlıştır?

Modül H ve Modül E Belgesine sahip bir asansör montaj [taahhüt] firmasının iki kademeli kalite kontrol süreci takip etmesi gerekiyor;

1.cisi firmanın sertifikalı ve uzman teknisyenleri montajı yapılan asansörü ilgili standarda göre kontrolünü yapmalı, yani firma kendi içinde yaptığı işi kontrol etmeli, ürettiği asansörün Modül H veya Modül E Belgesine uygun olup olmadığından emin olmalıdır.

2.cisi firma dışından bağımsız denetçiler tarafından asansörün ilgili standarda uygunluğu kontrol ettirilmelidir. 2.ci bağımsız denetçi kontrolü önemlidir. Çünkü bir firmanın kendini denetlemesi Türk Asansör sektörü için zor, hatta mümkün değildir.

Burada bir nokta önemlidir; asansör montaj firması teknik personeline asansör eğitimini kim nasıl verecektir? Bu konu Türkiye'deki Meslek Okullarının yetersizliği nedeniyle adeta kanayan bir yaradır. Zira, alınan mesleki eğitimler daha çok usta-çırak ilişkisinden öteye geçememektedir.

Türkiye'de asansör montaj firmalarının ekseriyetine AB uygunluk sertifikası Modül H ve Modül E verilmesi AB 'ye uyumluluk yönünden doğru olsa da Türk Asansör Sektörü için uygun değildir. Çünkü Modül H ve Modül E belgesi, yapılan asansörü Avrupa birliği direktiflerine uygun imal edilmiş, montajı Asansör Direktifine uygun yapılmış olduğunu var sayıp, garanti vermektedir.

Sahada Yapılan Montaj Nasıldır?

Türkiye'de Modül H ve Modül E Belgesine sahip taahhüt firmalarının ürettiği bir çok asansör yapılan yıllık muayene kontrollerinde **KIRMIZI** etiket yani **can ve mal güvenliği bakımından mahsurlu asansör** olarak görülüp kapatılıyor!

Bu nasıl olabilir?

Çünkü; Modül H ve Modül E belgesine sahip bir taahhüt firması, **ürettiği asansörde kendi kendini denetleme** yetkisine sahip olmaktadır. Bu yetki ve güç kulağa hoş gelse de Türk asansörcüsünün bunu yapacak eğitimi, bilinç yetkinliği henüz bulunmamaktadır.

Yani Asansör konusunda da önce "eğitim şart" karşımıza çıkmaktadır. Önce eğitim sonra belgelendirme yapılmalıdır. Biz Türkiye'de çok işimizde olduğu gibi bu konuda da sondan başa doğru gidiyoruz! Sonra da Türkiye'de değişen sadece zaman oluyor, sorunlar devam ediyor.

Türkiye'de Montajı Yapılan Bir Asansör Nasıl Denetleniyor? Denetimleri Kimler Yapıyor?

Asansörlerin Türkiye'de yılda bir defa olmak üzere denetlenmesi, 5 Kasım 2011 tarihinde yayımlanan "Asansör Bakım ve İşletme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" gereğince, Belediyelerin Önerceği Türkak akreditasyonlu, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı onaylı **A Tipi Muayene** kuruluşlarınca yapılıyor.

Daha doğrusu tam da yapılamıyor! Çünkü, denetim için atanan A Tipi Muayene kuruluşu elemanları yeterli eğitime sahip değil, Asansörü bilmiyorlar hal böyle olunca işe yorumlar karışıyor ve bu da denetimin tam yapılamamasına neden oluyor.

Onaylanmış Kuruluşlar Kimdir?

AB ile 2006 Yılında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması uyarınca Türkiye AB'nin ürünlere ilişkin teknik mevzuatını uyumlaştırmayı taahhüt etmiş, aynı zamanda da Onaylanmış Kuruluş atama hakkı elde etmiştir. Onaylanmış kuruluşlar, **bağımsız test veya belgelendirme** hizmeti gerektiren **CE işaretli** ürünlerde piyasaya arz öncesi hizmeti sağlamaktadırlar. Yani, emniyet ürünlerinden dolayı asansörle iç içe olan kurumlardır.

A Tipi Muayene Kuruluşları Kimdir?

5 Kasım 2011 tarihinde yayımlanan "Asansör Bakım ve İşletme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" gereğince kurulan A Tipi Muayene kuruluşları Türkak akreditasyonlu olması şartıyla Belediye'ler tarafından seçilip yetkilendirilir ve onay için Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına önerilen Kuruluşlardır.

A Tipi muayene kuruluşu elemanlarınca yapılan asansör denetimlerinde EN 81-1/2 Standart ve AT 95/16 yönetmeliğin AB/CEN olmasına rağmen uygulamada farklılıklar yaşanmaktadır. Hatta sadece Türkiye-AB ülkeleri arasında değil, Türkiye içinde şehirler arasında asansör denetimlerinde farklı uygulamalar talep edilmektedir. Bunun sebebi A Tipi muayene kuruluşu elemanlarının asansör konusunda yeterli eğitimden yoksun olmaları, okudukları metinleri yanlış yorumlamalarındandır.

Standart ve Yönetmelik Aynı Ancak Asansör AB-TR 'de Farklı Olabilir Mi?

Tarafsızlık İlkesi Önemlidir.

Asansörde yapılacak denetimlerde, işi bilen, tecrübeli - belgeli bir teknik ekip tarafından ve tamamen tarafsız bir duruş ile öncelikle can ve mal güvenliğini sonrasında da asansörün standartlara uygun yapıldığını test etmesi gerekiyor.

Asansör Denetimini Kim Yapmalı; Onaylanmış Kuruluşlar Mı? A Tipi Muayene Kuruluşları Mı?

Bir tarafta AB Komisyonunca, Türkiye'de de Türkak onaylı yetkin ve bağımsız Onaylanmış Kuruluşlar, diğer tarafta Belediyeler yani kamu-siyaset ittifakından atanmış A Tipi Muayene Kuruluşları, asansörün denetlenmesi konusunda karşı karşıyadır.

Kanaatimizce; Bu iki kuruluş arasında nitelik farkları olması mümkündür. En önemli fark; Asansörde kullanılan emniyet ürünlerinin sertifikasının mutlak surette bir Onaylanmış Kuruluş tarafından sağlanmış olmasıdır. Hiç kuşkusuz emniyet ürünlerinin sertifikalandırılması yetkin bir asansör bilgisi gerektirmektedir ve bu bir avantajdır. **Zira, diğer tüm malzemenin montajı emniyet ürünlerinin çalışır durumda olmasıyla anlam kazanır ve geçerlidir. Aksi durumda asansörün standartlara uygunluğu kabul dahi edilmez.**

Söz konusu asansör denetimi ve asansörde bulunan emniyet ürünlerinin asansördeki önemi olduğunda; Onaylanmış Kurumlar daha avantajlı olabilmektedirler.

A Tipi Muayene Kuruluşunun asansör konusundaki yetkinliğini ölçecek veri bulunmamaktadır. Halbuki, A Tipi Muayene Kuruluşlarının amacı yıllık asansör denetimi olacağından ihtiyaçları olan teknik personelin yani teknisyen ve mühendislerin min.6 aylık asansör eğitimi almaları gerekmektedir. Kaldı ki; eğitim konusu Türkiye'de başlı başına bir sorundur. Zira, eğitimler kim tarafından nasıl verilecektir? Nerede eğitim verilecektir? Ucu açık konulardır. Eğitim konusunda yıllardır ihmal edilen **Asansör Endüstri Meslek Liseleri tam da bu noktada sektörümüz için önemli bir ihtiyaçtır.** Devletimizin, asansör meslek eğitimi konusunda belirlediği bir stratejisi bulunmamaktadır. O halde A Tipi Muayene Kuruluşu teknik elemanlarına belgelendirme kimler tarafından, ne kadarlık bir sürede ve nasıl yapılacaktır?

Bu sorulara sağlıklı cevap verilmeden denetleme ya da muayene işini çözmek olası değildir.

Türkiye'nin aksine AB Ülkelerinin ekseriyetinde asansör denetimi Onaylanmış Kuruluşların bilgili ve belgeli teknik personeli tarafından yapılmaktadır. Türkiye'de her yıl yapılan muayene, AB Ülkelerinde 2 yılda bir yapılmaktadır ve bizce daha doğrudur. Önemli diğer bir konu; AB Ülkelerinde sadece Onaylanmış Kurum onaylı asansör projelerinin montajına izin verilmesi de Türkiye'deki uygulamalardan ayrılmaktadır.

ÖNEMLİ!

Asansör Piyasa Gözetimi ve Denetiminin amaçlarına ulaşabilmesi için; Piyasa Gözetim ve Denetim personeli, TS EN ISO IEC 17020 Standardı kapsamında akredite olan A tipi Muayene kurumlarında görev yapan/yapacak olan teknik personelin asansör konusunda eğitimlerinin verilmesinde ciddi sorunlar bulunmaktadır. Öyle ki; ilgili teknik personele asansör konusunda eğitim verilmesi yayımlanan yönetmelik kadar önemlidir. Çünkü, yıllardır süre gelen sorunların temel kaynağı denetimleri yapan personelden kaynaklıdır ve dayandığı nokta teknik personelin asansör konusundaki eğitimsizliğidir. Asansör, her geçen gün önemi artan ve aynı zamanda da sürekli olarak değişken teknolojik yapısıyla çok malzemenin bir araya gelmesiyle üretilmiş karmaşık bir üründür. Asansörü tanımadan, bilmeden denetlemek ya da muayene etmek neredeyse mümkün değildir. Bu da ancak eğitimle sağlanabilir. Asansör konusunu Meslek Lisesi ve Akademik seviyede işleyen okul ne yazık ki Türkiye’de yok denecek kadar azdır. Sektör içinden Meslek Lisesi bazında bazı minik çabaların dışında, konu Türkiye’de ihmal edilmiştir.

Açık ve çok net görülmektedir ki; hemen her konuda Yönetmelik yayımlayan Bakanlığımızın mesleki konularda teknik personeli eğitecek bir eğitim stratejisinin bulunmaması kabul edilebilir değildir.

Sonuç olarak; AB ülkeleriyle aramızdaki farklılıkları alt alta yazıp nedenleri hakkında düşünmemiz gerekiyor. Sektör STK’larının artık daha fazla sorumluluk alması yapılan yanlışlara seyirci kalmaması gerekiyor.

TÜRKİYE’DEKİ DENETİMLERDE TALEP EDİLEN STANDART DIŞI UYGULAMALARA ÖRNEKLER.

1-) MRL sistem için mekanik durdurucu ve kilitleme tertibatı: Revizyon sırasında kullanımı zorunlu olan bu sistem, bir mekanik kilitleme aparatı ve güvenlik çemberine bağlı bir kesici şalterden oluşmaktadır. **AB uygulamalarında aranan bir şart olmakla beraber ülkemizdeki kullanımı sınırlıdır.**

2-) EN 81-1 de var olan, EN 81-20’de daha da netleştirilen, UCM ve seviyeleme sistemleri zorunludur. Standartlara göre, dişlisiz motor kullanılan asansörlerin fren grubu (UCM) kontrolsüz kabin hareketine karşı sertifikalanmışsa, erken kapı açma sistemi bulunmuyorsa ve kabin durma doğruluğu +/- 20 mm’yi geçmiyorsa, bu asansörde kontrolsüz kabin hareketi algılanma sisteminin bulunması zorunlu değildir.

Türkiye’de monte edilen tüm asansörde UCM tertibatının aranması hatalı bir taleptir.

3-) EN 81-20 5.10.7.1’de açıkça belirtildiği üzere, aydınlatma beslemesinin bağımsız olması zorunludur. **Avrupa’da bu konuya çok dikkat edilmesine rağmen ülkemizdeki birçok uygulamada, aydınlatma sistemi ile diğer devrelerin beslemesinin ortak yapıldığı,** tek bir ana şalter ile kumanda edildiği yaygın görülmekte muayenelerde de sorun çıkmamaktadır.

4-) Türkiye’deki asansör uygulamalarında AB’den farklı olan bir başka konu, EN 81-20 5.2.5.7.2’de belirtilen kabin üzerindeki mesafelerin asgari uygulamasıyla ilgilidir. Üst boşluktaki sığınma alanlarının boyutları Türkiye’de kontrol edilmesine rağmen (5.2.5.7.1), deki diğer mesafeler kontrol edilmemektedir.

5-) Artık akım cihazı olarak anılan kaçak akım şalteri ;30 mA’i aşmayan artık çalışma beyan akımı kapasiteli artık akımdan koruma tertibatı (RCD) vasıtasıyla ilave koruma, aşağıdakiler için sağlanmalıdır.

- a) Madde 5.10.1.1.1 b) ve Madde 5.10.1.1.1 c) 'ye göre devre/devrelere bağlı olan soket çıkışları ve
- b) Durak kontrolleri için kontrol devreleri ve göstergeleri ve 50 V AC. 'dan daha yüksek gerilime sahip güvenlik zincirleri,
- c) 50 V AC. 'den daha yüksek gerilime sahip asansör kabini üzerindeki devreleri.

Bu madde standartlarda (EN-81-20 5.10.1.2.3) yazılı olmasına rağmen sadece pano kısmında lokal uygulanmaktadır.

6-) E.4 Dokunmayla hissedilebilen şekiller ve semboller, görme engelli alfabetesi (Braille alfabetesi) Türkiye'de yanlış yorumlanıyor!

* E.4.2 Braille alfabetesi, dokunmayla hissedilebilen şekiller için tamamlayıcı ve bağımsız bir özellik olarak kullanılabilir ve uzun metinlere ihtiyaç duyulduğunda faydalı olur. Bu madde ülkemizde siyah-beyaz farkı gibi algılanmaktadır. Kabin butonyerlerinde, Braille alfabetesi yoksa engelliye uygun değildir etiketi yapıştırılmakta, bu durum çok duraklı asansörlerde **EN-81-70 standardına** uygun üretimde butonyer kapağının gereksiz genişlemesine, maliyet artışına sebep olmaktadır. **Oysa ki, buton kapağındaki işaretlemeye font yüksekliğinin 15 mm, kabartma yüksekliğinin + 0.8 mm olması standartları karşılamaktadır. Ayrıca, buton kapağında Braille işaretlemeye gerek yoktur.**

KAYNAKLAR

- [1] EN 81-2. 8.2.2.3 Kenetleme tertibatları
- [2] EN 81-20 5.4.2.2.1 Yük taşıma asansörleri, EN 81-2 14.2.1.2 Kapılar açıkken seviyeleme, otomatik seviyeleme ve kayma düzeltme
- [3] EN 81-20 5.10.7.1 Aydınlatma ve soket çıkışları.
- [4] EN 81-20 5.2.5.7 Kabin çatısı üzerindeki sığınma alanları (boşlukları) ve kuyu üst boşluğundaki açıklıklar
- [5] EN 81-20 5.10.1.2.2-EN 81-20 5.10.1.2.3 Temel koruma (doğrudan temasa karşı koruma)
- [6] EN 81-70 Ek E Dokunmayla hissedilebilen şekiller ve semboller, görme engelli alfabetesi (Braille alfabetesi)